

העלון יוצא לאור

לעילוי נשמת

טוביה בן מניה

נלב"ע כ"ח אב תשפ"ה

ולעילוי נשמת

אברהם בן אביבה חביבה ע"ה

נלב"ע כ"ז מרחשון תשפ"ו

☆

ת.נ.צ.ב.ה.

פרשת מקץ - שבת חנוכה

פך השמן הטהור

מדוע טמאו היוונים את השמנים?

א. מאי חנוכה דת"ר בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון, דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון, שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים וכו' [שבת דף כ"א ע"ב].

וצריך להבין, מה היתה כוונתם של היוונים במה ש"טמאו כל השמנים"?

והרי כידוע כוונתם ורצונם היה לבטל העבודה, א"כ מדוע "טמאו" השמן ולא האבדו אותו לגמרי?

טענתה התמוהה של מלכות רומי

ב. הגמ' במסכת עבודה זרה [דף ב' ע"ב] אומרת שכשנכנסת מלכות רומי לדין היא טוענת: "בנינו מרחצאות התקנו שווקים והרבינו כסף וזהב וכל מה שעשינו לא עשינו אלא בשביל ישראל שיתעסקו בתורה" [ועי' בדרשות הר"ן בדרוש השני ע' כ"ג דרומי הוא יון] ואיך זה מתאים ומתיישב עם רצונם של היוונים "להשכיחם תורתך" וכו'.

למה נקרא שמו אחז

ג. וביאור הדברים [מספר "הלל ושמחה" להגרד"ד גולד] עפ"י מה שביאר המגיד הירושלמי רבי בן ציון ידלר זצ"ל [הובאו דבריו בספר "לב שלום" בראשית במאמר על חנוכה] הא דנאמר בירושלמי [סנהדרין פ"י ה"ב] על "אחז": למה נקרא שמו "אחז"? - שאחז בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, כך אמר אחז: אם אין גדיים אין תיישים, אם אין תיישים אין צאן, אם אין צאן אין רועה וכו' כך היה אחז סבור בדעתו אם אין קטנים אין גדולים, אין חכמים, אין נביאים, אם אין נביאים אין רוח הקודש, כביכול אין הקב"ה משרה שכינתו על ישראל ע"כ. וא"כ, מבואר, שאחז עמד וסגר את הבתי מדרשות בפני הקטנים ולא נתן ללמדם תורה. - אך, א"כ, היה לקרוא לו "סגר" על שסגר את הבתי מדרשות, ולמה איפוא נקרא שמו אחז?

וביאר שם בטוב טעם ודעת איך שאחז נזהר שלא לצאת בגזירות לבטל התורה כי היה גורם שיתקוממו נגדו. וכדי להחריב את בתי המדרשות החל לסייע ולתמוך בהם כאשר כל כוונתו היתה לתפוס אחיזה במקומות התורה מבפנים ועי"ז להשפיע ממחשבותיו הזרות והטמאות על לומדי התורה עד שהיה מביא אותם בלי לשים לב להשכחת התורה וכו'...

ולכן נקרא דוקא "אחז" - שרצה לסגור הישיבות ע"י שאחז בהם וסייע להם.

להשכיחם תורתך

ד. וכזאת היתה גם כוונת היוונים: לגרום לשכחת התורה ע"י האחיזה והתפיסה בתורה - ע"י תרגום התורה ליוונית - רצו להשפיע מבפנים. ועשו כל מיני פעולות שנראות כביכול כמסייעות לתורה אבל בקרבם שמו ארבע לגרום בכך לבסוף לשכחת התורה, וכשנכנסת מלכות רומי לדין מנסים להצביע על הפעולות שכביכול נעשו בשביל ישראל שיעתסקו בתורה.

טמאו כל השמנים

ה. וזהו שמרומז בענין של "טמאו כל השמנים" דהרי "שמן" רומז לתורה [הרואה שמן זית בחלום יצפה למאור תורה (ברכות דף נ"ז ע"א) הרוצה להחכים ידרים וסימנך מנורה בדרום (בבא בתרא דף כ"ה ע"ב) הרגיל בנר הווין לו בנים תלמידי חכמים (שבת דף כ"ג ע"ב)] ולא באו לבטל השמן בגזירותיהם אלא שרצו להתערב גם הם בתורה [לתרגמה ליוונית] ולהשפיע מבפנים, וזהו המרומז ב"טמאו כל השמנים".

השמן שיעקב אבינו יצק ע"ג המזבח

ו. והנה התורה מספרת בפרשת "ויצא" [פכ"ח פי"ח] שיעקב אבינו יצק שמן ע"ג המזבח. והקשה ה"פענח רזא" [אחד מגדולי הראשונים] ז"ל: וקשה הלא אליפז בן עשו רדף אחריו וגזל ממנו כל אשר לו ומהיכן נטל א"כ השמן? ותירץ: וי"ל דמקלו נשאר לו כדכתיב כי במקלי וגו' והוא ה' חלול שהביאו עמו תמיד מלא שמן שהי"ל להדליק ללמוד תורה ע"כ.

ולכאורה יש להבין, מדוע היה צריך ליקח עמו שמן והרי יוכל לקנותו באשר ילך? אלא ש"יעקב איש תם יושב אהלים" דאג לשמר את לימוד התורה בטהרתה, וזאת על ידי שמן זית שהביא עמו מבית אבא! - בשמן אחר אי אפשר לדעת מה יהיה מעורב בו...

השמן שנמצא ע"י החשמונאים

ז. וזהו ה"שמן" של "חנוכה" שכן איתא בש"ך עה"ת [הובא בהקדמת ס' ים התלמוד עמ"ס ב"ק] שהשמן שיעקב אבינו יצק ע"ג המזבח הוא השמן שנמצא ע"י החשמונאים בזמן החנוכה - ונמצא בזה הרעיון הנ"ל, דענין החנוכה והמערכה דשם היה לשמר השמן הטהור שלא יתערב בו חלילה איזה ענין זר שעלול לחלל הכל מכל כל ולגרום להשכיחם תורתך ר"ל. [עד כאן מספר 'הלל ושמחה'].

להבדיל בין הקודש ובין החול

ח. וכך כתב הגר"ח ברלין זצ"ל: שהזהרני וציוה לי מר אבא הגאון זצלה"ה קודם פטירתו, על דבר שמסר נפשו על ענין ישיבה דוואלז'ין שלא להכניס לתוכה שום לימוד חול, ולסיבה זו נסגרה הישיבה, ומזה נחלה בחליו אשר לא עמד ממנה. וצוה לו באזהרה, שלא

קטן של שמרים שיקהה את צלילותו גם אם כרוכה החלטה זו בניתוקו של ישמעאל מביתו של אברהם בויכוח הזה התערבה ההשגחה האלוקית אשר הודיעה: "כל אשר תאמר אליך שרה - שמע בקולה כי ביצחק יקרא לך זרע" אם ברצונך ששמך יקרא על יצחק וביצחק יקרא לך זרע אז קום וגרש לאלתר את האמה ואת בנה, ובכך תשמור על פך השמן הטהור בטהרתו ובקדושתו.

מעשה עם האדמו"ר מצאנז זצ"ל

יב. ומסופר על האדמו"ר מצאנז זצ"ל שמיד אחר שנשתחררו בסוף המלחמה הביא לו אדם "כוס תה" ומיד שאלו האם חימם את זה בכלי טבול ואותו אדם לא התאפק ושאל האם עכשיו זה הזמן להקפיד כ"כ הרי אנחנו במצב של פיקו"נ כמעט, וענה לו האדמו"ר - "דוקא עכשיו כאשר בונים מחדש את עולם התורה שנחרב צריך להקפיד שהכל יהיה בטהרה ועפ"י כל דקדוקי ההלכה".

איך צמח בעל 'המשנה הלכות'

ג. עוד סיפר משב"ק של האדמו"ר מצאנז זצ"ל שבאחד האירועים נפגש עם פרופ' מבר אילן והיא סיפרה לו שלאחר השואה היתה "אחות" בצרפת בבית יתומים שנשארו מהמלחמה. יום אחד מגיע האדמו"ר ז"ל לביקור לראות איך מטפלים בילדים, ולאחר שהסתובב ובדק הכל אמר שלא מצא שם חסרון אלא דבר אחד, שנותנים לילדים חלב עכו"ם ואף שהם קטנים ובמצב שהם נמצאים מותר להם אבל הוא רוצה לשלוח להם כסף שיקנו "פרה" והיא תסתובב בחצר וכך יהיה להם חלב כשר. והאחות מספרת שהסכימו כולם ובלילה חשבה שהנה חוזר הוא למקום מגוריו וודאי ישכח מהבטחתו ואף אם יזכור וישלח כסף היא לא תקנה פרה אלא בגדים לילדים. לאחר תקופה עוצרת משאית בכניסה לבנין בית היתומים ומתוכה יוצא הנהג ואומר להם שיש להם חבילה מהאדמו"ר מצאנז וכאשר ניגשו למשאית גילו להפתעתם "פרה"...

אמרה אותה אחות: הנה האדמו"ר חכם מאיתנו כי ידע שאם ישלח כסף אנחנו לא נקנה פרה לכן הוא שלח פרה.

וכאשר סיפר את זה המשב"ק לאדמו"ר מצאנז אמר לו האדמו"ר: ומה היה הסוף של הסיפור, באותו בית יתומים ה' הגאון רבי מנשה קליין בעל "המשנה הלכות" זצ"ל ואם הוא ה' שותה מאותו חלב לא ה' מצליח להגיע לגדלות בתורה כמו שהגיע אליה...

כי לבנות בנין של תורה צריך שהשורשים יהיו טהורים מינקות תורה בטהרתה!

להסכים לענין זה בשום אופן בלא שום הוראת היתר בעולם ואמר: שהקב"ה רמז כל זה בתורה, שאמר: להבדיל בין הקודש ובין החול, היינו שכל עניני חול המתערבין בקודש בלי הבדל, לא די שאין עניני למודי החול מקבלים קדושה, אלא אף זו שעניני לימודי קודש מתקלקלים מהם, על כל לא ירע לך בני מה שהענין הזה גרם לו לצאת מן העולם ולהסגיר את הישיבה כי ודאי הוא הענין הגדול הזה למסור נפשו עליו... (אוצר ר"ח ברלין ח"א בהקדמה).

שועלים קטנים המחטיאים בהתערבות

ט. וכך כותב הנצי"ב בפרושו על שיר השירים (פ"ב ט"ו) על הפסוק "אחזו לנו שועלים, שועלים קטנים מחבלים כרמים וכרמינו סמדר", ויש שני אופנים מחטיאים, האחד עפ"י גזירה משרים הגדולים, והשני עפ"י התערבות עם אנשים קטני הערך, והמחטיאים עפ"י גזירה אינם מצליחים עפ"י רוב במעשיהם, דישאל עם קשה עורף ועומדים על אמונתם ודתם נגד צורריהם, משא"כ שועלים קטנים המחטיאים בהתערבות, המה עפ"י רוב מצליחים ולוקחים לב קלי הדעת שבישראל שעוד לא נתבשל תורת היהדות בקרבם עכ"ד, ובא ללמדנו שצריך להיזהר מהרוצים לטמא את פך השמן הטהור, ולהתערב לשנות את ישראל מבפנים.

יעקב רוצה ללמוד תורה בטהרה

י. ובפ' תולדות אומרת התורה ויתרוצצו הבנים בקרבה - ותלך לדרוש את ה' ופירש"י כשהיתה עוברת על פתחי תורה יעקב רץ לצאת, על פתחי עכו"ם עשו מפרכס לצאת, וכבר הקשו המפרשים למה יעקב ביקש לצאת הא הוא לומד תורה מפי המלאך כמו שאמרו חז"ל בנדה ל: שתינוק במעי אמו מלמדים אותם כל התורה, וביאר "החתם סופר" דיעקב מעדיף לצאת ולהפסיד את הלימוד מפי מלאך, כדי ללמוד תורה בטהרה, ולא ללמוד בחברת עשו הרשע ולהיות מושפע מדמותו השלילית.

דברי הגרי"ח זוננפלד זצ"ל

יא. ובפר' וירא כתוב, שכאשר שרה אמנו מגיעה למסקנה כי אין יותר מקום בבית לישמעאל ולאמו, היא דורשת מבעלה בתקיפות: "גרש האמה הזאת ואת בנה" על מה איפוא יצא קצפה של שרה אמנו? אין התורה מאריכה בפרטים ותיאורים, ורק בקצור היא מספרת: ותרא שרה את בן הגר וכו' מצחק... מה הוא אותו צחוק? לדברי חז"ל הכניס ישמעאל אל תוך טרקלינו של אברהם תרבות של עבודה זרה, גילוי רעיות, ושפיכות דמים, זה היה הקו האדום מבחינתה של שרה שתבעה את סילוקו המיידי של ישמעאל אך ההצעה לא נראתה לאברהם: "וירע הדבר מאוד בעיני אברהם על אודות בנו" וכי מה סבר אברהם.

רבה של ירושלים הגרי"ח זוננפלד היה מפרש: גם אברהם הבין שטובתו הרוחנית של הבית דורשת את סילוקו של ישמעאל אלא שסבר שמוטב להניח לישמעאל לגור בביתו שכן במצב כזה יש לו על בנו מידה מוטעת של השפעה מרסנת, כך יש אפשרות לקרב מעט ולצפות שישמעאל יחזור בתשובה, אמנם זה יפריע לגידולו של יצחק שלא יגיע לאותם מעלות כמו שהיה מגיע ללא שהותו של ישמעאל במחיצתו אך הרי סוף סוף יצחק ישאר צדיק, ובכך הצלנו גם את נפשו של ישמעאל מרדת שחת.

לא כן סברה שרה אמנו אשר טענה כי עליהם לשמור על פך השמן בטהרתו, ולא לאפשר אף למיעוט

עם תחילת התורה
ניתן להשיג ג' חלקי הספר
'יערב נא טיחי'
על פרשיות השבוע
מועדים וירח האיתנים

להשיג אצל המחבר

טל' 050-4129203